

- **Naised,
toidujulgeolek ja
kogukond**

Ajalugu – Pärand - Lootus

Dr. Rose Hayden-Smith · May 2026

Täna sed teemad

01

Praegune olukord

02

Minevik aitab mõista tänapäeva

03

Inspireerivaid näiteid praktikast

04

Üleskutse

05

Kokkuvõte

Toit

1. Osta läbimõeldult
2. Valmista hoolikalt
3. Kasuta vähem nisu ja liha
4. Osta kohalikku toitu
5. Paku/võta paras ports
6. Kasuta ära ülejäägid

Ära raiska toitu!

1. osa

Praegune olukord

“Me ei ole veel
mõistnud, et kui
mina nälgin, oled
sina ohus”
James Baldwin

Olulist statistikat

28%

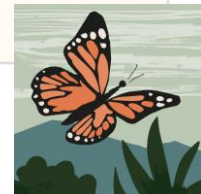
maailma rahvastikust
kannatas ÜRO 2025.
aasta raporti kohaselt
mööduka või tõsise
toidupuuduse all

673M

maailma rahvastikust
kannatab kroonilise
nälja all. Eriti on
mõjutatud lapsed

80M

**naisel on meestest
kehvem ligipääs toidule**
Toidule ligipääsul on
sooline mõõde

Toiduga kindlustatamatus põhjused

- 01 Tõsised konfliktid ja ümberasustamine
- 02 Äärmuslikud kliimaolud
- 03 Kahanev humanitaarabi
- 04 Majanduslik surutis, inflatsioon, sissetulekute ebavõrdsus → poliitiline ebastabiilsus
- 05 Poliitikamuutused ja andmete varjamine

Peame võitlema selle eest, et keegi ei kannataks puudust

“Näljane
inimene pole
vaba
inimene”
– Adlai
Stevenson

2. osa

Minevik aitab mõista tänapäeva

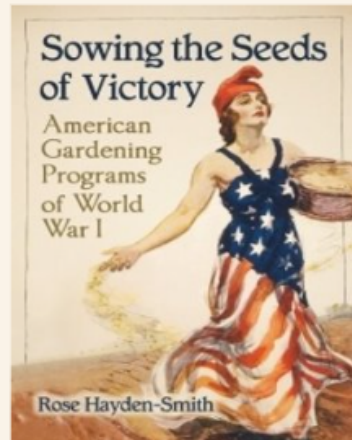

Ajalugu järgib samu mustreid ja kordub. Aiad püsivad. Üle ookeanide ja läbi põlvkondade kõlavad ühed ja samad teemad. Kutse ja sellele vastamine, naised ja loomine.

Kontekst: Plakatikunst Art

- 'Illus ajastu' ja juugendstiil
- Mitmevärviliste trükiste loomise meetod
- Moodsa reklaamitööstuse kujunemine
- Üleminek tarbimisühiskonnale
- Laialdaselt levinud kogukondades üle maailma – selle ajastu “sotsiaalmeedia”
- Esimese maailmasõja paiku asutasid valitsused riiklikke asutusi, et mõjutada avalikku arvamust ja juhtida teabevoogu
- Sõja ajal annetasid kunstnikud oma töid

Võiduseemnete külvamine
Esimese maailmasõja Ameerika
aiandusprogramm

Pisut aedade ajalugu: Mitmed liikumised

:

Köögiviljaaiad

Naiste töö kontekstis olulised kogu maailmas

Naised kui põhitegijad

Koduaiad, talud, maastikukujundus, ühiskondlikud reformid, kooliaiad, aiandusklubi, kodanikuühendused, ettevõtted.

Kodukeskkond

Suurenenud huvi aiandushariduse vastu

Maaülikoolid (USAs), naiste aianduskoolid, põllumajanduskoolid, kooliaiad, rahvusvaheline teadmistevahetus

1893. aasta paanika

Ülemaailmne majanduslangus. Soodustas linna- ja sotsiaalabiaedade rajamist ning sidus aiandustöö tugevamini sotsiaalreformi valdkondadega

Kriitiline hetk

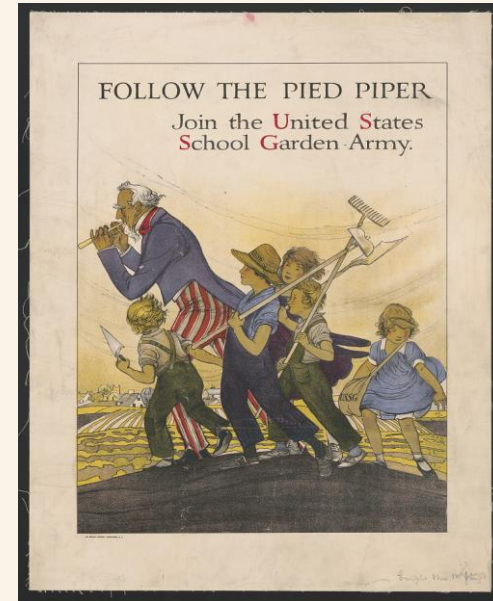
**Aiandus- ja toidukutluuri säilimine
põllumajanduse kollektiviseerimise perioodil**

- **Naised keskses rollis**
- **Naised olid võtmetähtsusega oskuste ja mälu säilitamisel**
- **Nagu ka teistel aegadel ja teistes kohtades, eksisteeris institutsionaalne narratiiv (mälu), mis erines inimeste endi kantud kultuurilisest mälust**

Aegade liikumise mõju

- *City Beautiful* (kaunis linnakeskkond) liikumine
- Maa- ja linnapiirkondade eraldumine /taasühendamine
- Majanduslikud ja sotsiaalsed kriisid
- Immigratsioon & sotsiaalsed liikumised
- Teaduse professionaliseerumine
- Teaduspõhine põllumajandus
- Riikliku hariduse ja ülikoolide areng
- Naiste valimisõiguse liikumine
- Soov siduda tarbimine tootmisega
- Tagasi loodusse ja maale
- Näitused & kultuurivahetus

Järgne eesminejale
Liitu Ameerika Ühendriikide kooliaedade
armee

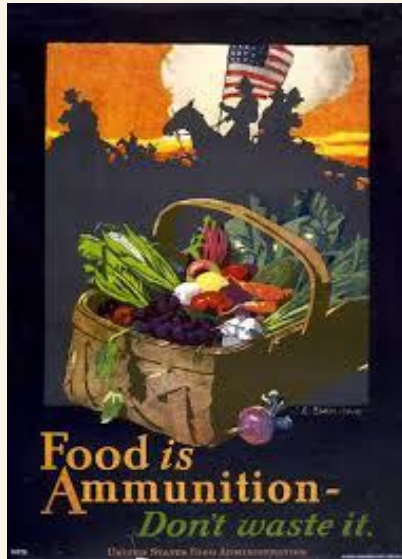
3. osa

Inspireerivaid näiteid praktikast

I ja II maailmasõja *Victory Gardens*

(võiduaiad - võidu nimel peetavad aiad)

Toit on laskemoon.
Ära teda raiska!

- Koolide, kodude, kogukondade ja töökohtade aiad
- Toidu tootmine, säilitamine ja hoidistamine
- Kollektiivne (ja sunniviisiline)
- Pluralistlikud sõnumid
- Militaarne retoorika
- Mitmeotstarbelised. Palju eesmärke!
- Valitsus/Erahuvid/Ühised pingutused

Toidujulgeolek = Riigi julgeolek

Ole patriootlik
Anna oma allkiri riigi toidu
säätmise lubadusele

Toit
Jätka koduaia pidamist

TOIT ON RELV
ÄRA TEDA RAISKA
Osta läbimõeldult,
valmista hoolikalt, söö
kõik ära!

Naised programmide võtmetegijad

Tervisliku ja rõõmsa töö nimel
Ühine Women's Land Army'ga
(riigi sõja vajadusteks loodud
töötajõuprogrammiga)

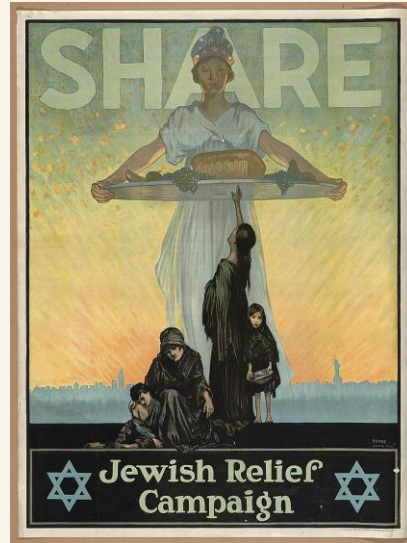

Võida järgmine sõda nüüd

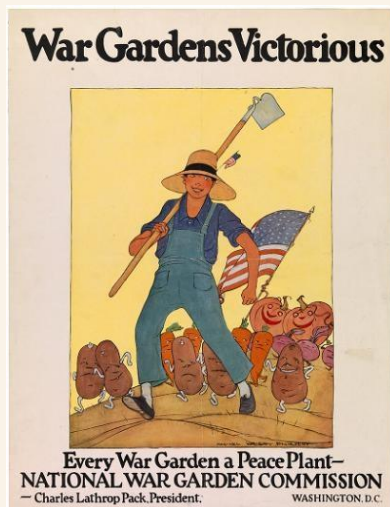
Toeta tüdrukut, kes tal koju maha jäi
Liitu Land Army'ga (sõja vajadustes loodud
töötajõuprogrammiga)

Suurema heaolu üleskutse

See on see, mida JUMAL meile annab
Mida annad sina, et teised saaksid elada?
Söö vähem
NISU
LIHA
RASVU
SUHKRUT

I ja II maailmasõja *Victory Gardens* olid edukad

Sõjajaiad võidukad

- Ekspordi kasv
- 1917: 3.5M aeda
- 1918: 5.2M aeda
- Kooliaedade hulk kasvas plahvatuslikult
- Naiste *Land Army* mobilisatsioon jõudis linnapiirkondade naisteni
- 1944: 20M tootvat aeda
- Aiad avalikus ruumis

Tänapäev: CSA mudel

(kogukonna toetatud põllumajanduse mudel)

- Asutatud 1960-1970ndail
- Jaapan, Euroopa, USA
- Ajendatud murest kemikaalide pärast, talude kadumise pärast ning soovist luua side talunikega (partnerlus, talunike nähtavaks tegemise soov)
- Talunike ja tarbijate partnerlus

Tänapäev: La Via Campesina

- Asutatud 1993
- Rahvusvaheline - 81 riiki
- Palju huvirühmasid
- Toidusuveräänsus
- Rõhutab agroökoloogilisi meetodeid
- ÜRO deklaratsioon talupoegade ja teiste maapiirkondades töötavate inimeste õiguste kohta

Tänapäev: Kooliaiad

- Alice Waters (kokk, aktivist, Montessori-koolitusega õpetaja)
- Kooli ja võiduaedade mudelist mõjutatud visioon
- Nägi „oskuste kadumist“ poliitilise probleemina – kogemusõpe sai tema lähenemise nurgkiviks
- 1995 – MLK Kool Berkeley’s
- 2023 – 6200+ köögi/aiandusprogrammi üleilmses võrgustikus

Tänapäev: D-Town Farm

- **Detroidi Black Community Food Security Network – 2008**
- **Tagab, et Detroidi mustanahaline elanikkond mängib olulist rolli kohalikus toiduliikumises**
- **Linnapõllumajanduse mudel – taluturg, põllumajanduslik haridus ja muu**
- **Ühine jõupingutus – naistel oluline roll asutamisel**

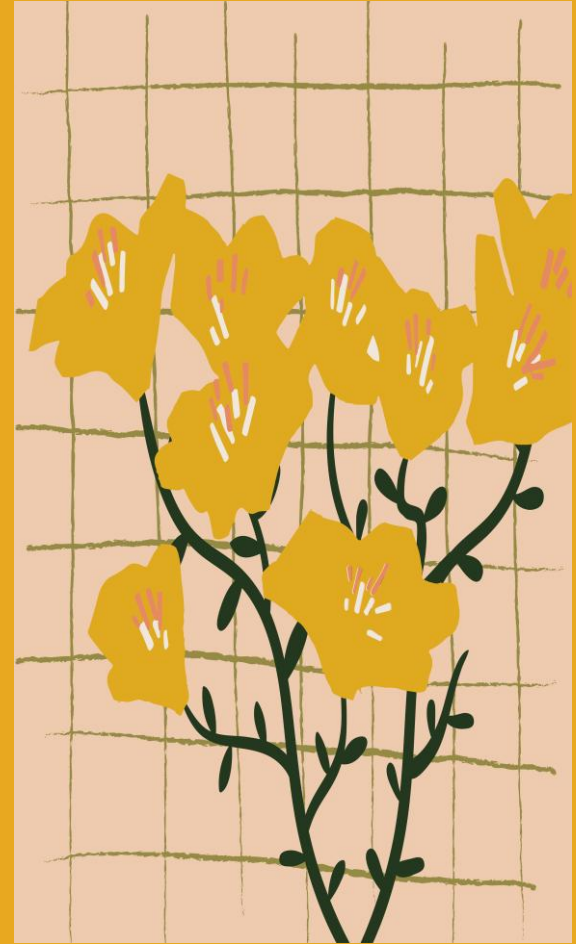
Tänapäev: Valge Maja aed & USA põllumajandus- ministeeriumi rahvaaedade algatus

- Valge Maja 2008 – esimene köögiviljaaed II maailmasõjast alates
- Näitab aedade muutvat (transformeerivat) mõju avalikus ruumis
- USA põllumajandusministeeriumi rahvaaedade algatus 2009, mahetootmine, ka algatus

4. osa

Üleskutse

Viis asja, mida teha

01

Tunne oma mulda

02

Loo aedade võrgustik igas kogukonnas.
Kõigile aed. Kõik aias

03

Naistel on majanduslik võim. Kasutage seda kohalike ja piirkondlike toidusüsteemide/ettevõtete loomiseks ja käigus hoidmiseks

04

Kultuuridevaheline teadmistevahetus: vastastikune mõistmine ja toetus

05

Dokumenteeri ja tõsta esile naiste tööd

5. osa

Kokkuvõte

„Soov minna koju on soov olla terviklik, teada, kus sa oled, olla kõigist tähtedest läbi veetud joonte ristumispunkt, olla tähtkujude looja ja maailma keskpunkt, see keskpunkt, mida nimetatakse armastuseks. Ärgata unest, puhata ärkamisest, taltsutada looma, lasta hingel lennata, varjuda pimedusse ja lõõmata valguses, lõpetada rääkimine ja olla täielikult mõistetud.”

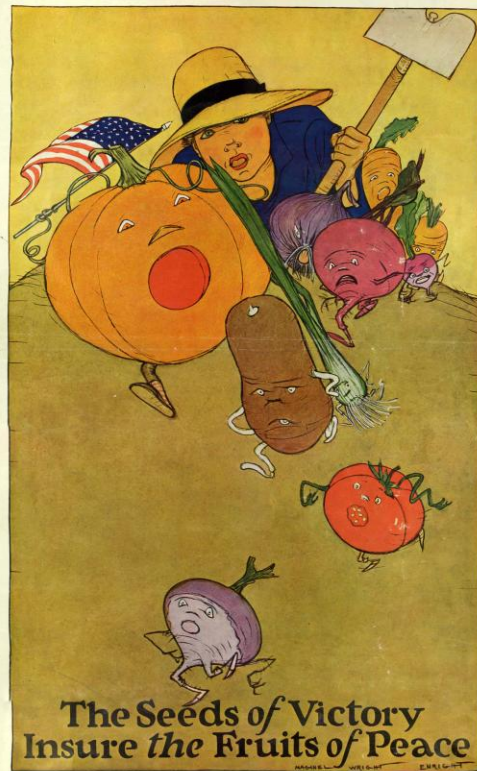

— Rebecca Solnit, *Storming the Gates of Paradise: Landscapes for Politics*

Pildiallikad

- U.S. Library of Congress
- United States Department of Agriculture - National Agricultural Library
- The Smithsonian
- The Museum of Ventura County
- Personal Collection

WAR GARDENS OVER THE TOP

FOR FREE BOOKS WRITE TO NATIONAL WAR GARDEN COMMISSION
WASHINGTON, D.C.
Charles Lathrop Pack, President Percival S. Ridsdale, Secretary

Statistika/Infoallikad

- United Nations FAO
- UNICEF
- World Food Programme
- U.S. Department of Agriculture
- Remembering Soviet Food Culture: Experiences of a Memory Community in Estonia (Ester Bardone & Anu Kannike)

”

Naised päästavad maailma

Tänan kuulamast

rosemariehaydensmith@gmail.com · www.rosehaydensmith.com · @rosehaydensmith

